

Knolcyperus

• EINDREDACTIE : PETER KNIPPELS, BLOEMBOLLENKEURINGSDIENST
 • FOTO'S : BKD

Knolcyperus (Cyperus esculentus) werd begin jaren tachtig voor het eerst in Nederland aangetroffen. Meest waarschijnlijk is dat knolletjes van dit onkruid zijn meegekomen met gladiolenkralen uit de Verenigde Staten. Direct vanaf het moment van aantreffen in de Nederlandse teelt, is sprake van een uitroeingsaanpak.

In 1985 is de BKD gestart met het in opdracht van de PD nalopen van partijen en gladiolenkralen op de aanwezigheid van knolcyperus. Besmette percelen werden vastgelegd en de opbrengst moest vernietigd worden. In 1986 werd dezelfde werkwijze gehanteerd en werd de opsporing in partijen lelies gestart. De bestrijding van knolcyperus werd toen met de spuit te velde uitgevoerd in opdracht van het Landbouwschap. Na 1986 heeft de PD de opsporing weer op zich genomen. Als de BKD een besmetting te velde aantrof, dan werd deze aan de PD gemeld, die dit verder afhandelde.

De afgelopen decennia is met name de lelieteelt verschoven van Noord-Holland naar Friesland, Drenthe, Overijssel, Noord-Brabant en Limburg. Hiermee is ook sprake van een verschuiving van aantreffen naar teeltgebied. In de eerste helft van de jaren negentig volgde een aantal jaren met nauwelijks besmettingen met knolcyperus. Eind jaren negentig/begin 21^e

eeuw kwam hierin verandering en werd in meer partijen lelies van verschillende herkomsten een besmetting aangetroffen. Knolcyperus steekt opnieuw de kop op, maar nu breder dan in de jaren ervoor. Dit heeft geleid tot een landelijke opsporing in zomerbloeiende bolgewassen die sinds 2004 door de BKD wordt uitgevoerd. Mede door deze intensievere controle zijn er meer besmette partijen, voornamelijk in de lelies, naar voren gekomen. Veelal gaat het om pleksgewijze aantastingen.

VERWARRING

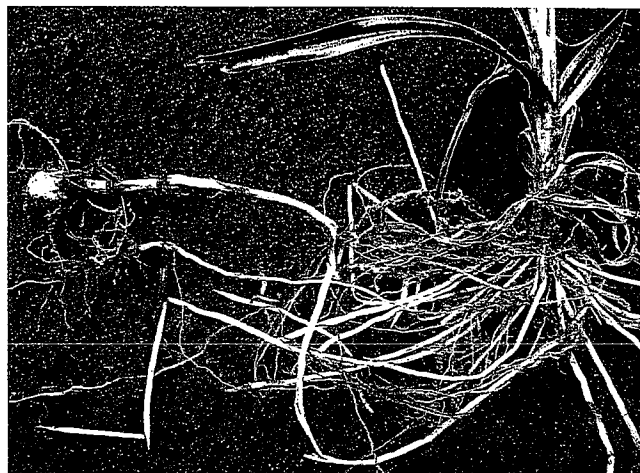
De toename van het voorkomen van knolcyperus is naar de mening van de BKD met name veroorzaakt door het verslappen van de aandacht van telers én van landverhuurders, maar ook door het ontkomen van het probleem bij aantreffen. Er is ook veel onduidelijkheid omdat er zegge- en biezensoorten zijn die sterk op knolcyperus lijken. Meest bekend is de zeebies.

De **knolcyperus** plant begint zich in

mei te ontwikkelen, om eind mei-begin juni boven te komen. Als het knolletje met het plantgoed is mee gekomen, dan zal dit een aantal weken later zijn. In juli zal de plant verder uitgroeien en veelal tot bloei komen. De zaden die hierbij gevormd worden zijn niet levenskrachtig. In deze periode zullen ondergronds ook scheuten gevormd worden, om iets verder een nieuwe plant te geven, of een knolletje te vormen. De plant groeit met het gewas mee. Hierbij lijken verschillende vormen knolcyperus te bestaan. Bij een open gewas blijft de plant klein om in een hoog gewas juist lang en smal uit te groeien.

Verschillen met **zeebies**:

- knolcyperusplant iets lichter groen van kleur;
- knolcyperus gaat rechter op;
- ondergrondse stengels van knolcyperus in het begin roze/rood;
- inplant van het blad bij knolcyperus; komt vanonder uit de plantbasis en bladeren lopen spits toe. Bij biezen ver-

springt deze; het blad is breder en minder spits;

- de bladeren van knolcyperus knisperen bij samenvouwen. De zijkant van het blad voelt van boven naar beneden glad, dit is bij de bies sterk verruwd;
- de knol van de knolcyperus smaakt nootachtig, die van de bies houtig;
- het knolcyperusknolletje vormt zelf geen wortels, die van de bies echter wel;
- een knolcyperusknol is in het begin stadium wit om later bruin af te rijpen. Deze groeit dan uit tot een paar millimeter groot;
- de wortels van knolcyperus zijn dunner dan die van de bies.

BESMETTING

Het aantreffen heeft grote gevolgen voor de partij, maar ook voor de percelen waarop een teeltverbod komt. De zomerbloeiende bolgewassen worden voornamelijk op huurland geteeld, waardoor er een taboe lijkt te liggen op knolcyperus bij bollenteler en landverhuurder. Er wordt door de telers en landeigenaren weinig over gesproken, zodat er mogelijk besmette partijen buiten eenieders zicht blijven. Raadpleeg bij twijfel een deskundige voor een

beoordeling of het wel of geen knolcyperus is.

Naast een besmetting via plantgoed, is ook een besmetting vanuit het perceel mogelijk. Het is al een goed begin om een te huren perceel in het voorafgaande jaar zelf te controleren op de aanwezigheid van knolcyperus. Dit sluit echter niets uit! Een knolcyperusknolletje kan zeker tot tien jaar slapend in de grond aanwezig zijn en door (diep)ploegen weer naar boven komen en dan uitlopen. Een besmetting vanuit het plantgoed komt in de praktijk vaker voor. Bij een zware besmetting is de kans knolletjes aan te treffen in het plantgoed aanzienlijk, een enkele is echter de bekende speld in een hooiberg. Ook wordt vaak gedacht dat er na het spoeien of het draaien over een shaver geen knolletjes meer tussen de bollen achter blijven. Dit is ook niet waar. Zelfs tussen compact gegroeide bollen zijn knolletjes tussen de schubben aangetroffen. Of het een perceel- of plantgoed besmetting is, kan deels worden herleid naar de mate van aantasting en de verspreiding van de planten over het perceel. Hierbij dient wel opgemerkt dat de bron niet altijd met zekerheid gesteld kan worden.

AANPAK

Is er een aantasting, dan is het belangrijk zoveel mogelijk de ontwikkeling van de plant en hierop de vorming van knolletjes tegen te gaan. Bij een klein plekje is in de praktijk het royaal uitgraven van de plek en het afvoeren van de grond afdoende. Is de aantasting groter of zijn er veel meer plekken dan is het raadzaam de plekken uit te stokken en deze te bestrijden met glyfosaat om verdere uitbreiding te voorkomen, en deze in het najaar verder te bestrijden. De PD houdt controle op de uitvoering en de bestrijding van de besmetting. Ook geeft de PD aan wat de vervolgmaterieel voor de partij en het perceel zijn.

FOLDER

In 2004 heeft het Hoofdproductschap Akkerbouw een folder met de titel 'Knolcyperus, Hoe u knolcyperus kunt herkennen, voorkomen en bestrijden!' gepubliceerd. In deze folder wordt ingegaan op de levenscyclus en hoe het onkruid te herkennen is.

De folder kan worden gedownload van de website van de BKD:
www.bloembollenkeuringsdienst.nl